

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

Lausuttu lausuntopalvelussa 11.7.

Suomen Punainen Risti kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain muuttamisesta.

On hyvä, että myös sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisessä varaudutaan entistä kattavammin myös poikkeusoloihin ja merkittäviin häiriötiloihin. Esityksen keskeiset sisällöt ovat kannatettavia ja perusteltuja. Lausunnossamme nostamme joitakin huomioita esitetyn varautumisen kehittämisen käytännön toteutuksesta.

Kuten esityksessä todetaan, Ukrainassa erityisesti terveydenhuollon infrastruktuuri on ollut keskeinen sodankäynnin kohde ja maassa on eri lähteiden mukaan tehty lähes 2000 hyökkäystä terveydenhuoltoa vastaan.

Ukrainan terveydenhuoltojärjestelmää on tuettu mm. kansainvälisen avun kautta. Esimerkiksi hallituksen esityksessä mainittuja liikkuvia klinikoita (s. 14), on ylläpidetty myös kansainvälisten toimijoiden avulla. Punaisen Ristin liikkeellä on korkeimmillaan ollut maassa 160 liikkuvaa terveysyksikköä. Pidämmekin keskeisenä, että kotimaisen terveydenhuollon varautumisen vahvistamisen lisäksi myös kansainvälisen avun vastaanottamiseen varaudutaan. Parhaillaan lausuttavana oleva luonnos hallituksen esitykseksi laeiksi terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain ja sosiaalihuollon ammattihenkilöistä annetun lain muuttamisesta, joka pyrkii helpottamaan kansainvälisen terveydenhuollon henkilöstön toimintaa maassa kriisiaikana, on hyvä ja tärkeä askel tähän suuntaan. Sen lisäksi kehitettävää on kuitenkin esimerkiksi humanitaariseen avustustoimintaan käytettävän materiaalin maahantuonnin järjestelyissä tai avustushenkilökunnan maahantuloon liittyvissä lupamenettelyissä.

Käsillä olevassa esityksessä todetaan useassa kohdassa, että poikkeusoloihin varautumiseen liittyvät yksityiskohdat ovat salassa pidettäviä julkisuuslain 24 §:n 1 momentin 10 kohdan perusteella, eikä niitä tämän vuoksi tarkastella esityksessä yksityiskohtaisesti. Käytännössä kuitenkin puolustusvoimien ja hyvinvointialueiden yhteistyö on säännöllistä ja sitä tehdään niin kansallisella, alueellisella kuin paikallisella tasolla. (s. 12). Suomen Punaisen Ristin Veripalvelu ei osallistu näihin alueellisen tason keskusteluihin, eikä salassapitosäännösten vuoksi saa niistä tietoa.

Yhteiskunnan turvallisuusstrategian mukaan Suomen Punaisen Ristin Veripalvelulla ainoana verihuollon toimijana Suomessa on kriittinen kansallinen tehtävä. Veripalvelulle on taattava valmius muuttaa nopeasti toimintaa tai suunnata sitä uudelleen terveydenhuollon tarpeiden mukaan, vaativissakin tilanteissa tai poikkeusoloissa. Veripalvelu osallistuu kansalliseen varautumisen suunnitteluun mm. poikkeusolojen sosiaali- ja terveydenhuollon neuvottelukunnan kautta. Veripalvelu myös varautuu osana normaalia toimintaansa esimerkiksi suuronnettomuuksiin. Verihuollon turvaamiseksi myös laajemmissa poikkeusoloissa on tärkeää, että puolustusvoimien ja hyvinvointialueiden varautumisessa huomioidaan miten ja miltä taholta Veripalvelu saisi tiedon syystä tai toisesta merkittävästi kasvaneeseen tai muuttuneeseen varautumisen tai muiden poikkeusjärjestelyiden tarpeeseen. Mikäli verihuoltoa käsitellään salassa pidettävän tiedon osana, tulee riittävä tiedonkulku Veripalvelulle varmistaa jo ennalta.

Lisäksi alueellisessa varautumisessa tulee käsitellä muiden toimijoiden rooleja ja resursseja realistisesti. Esimerkiksi järjestöjen palveluksessa olevan terveydenhuollon koulutuksen saaneen kriittisissä tehtävissä toimivan henkilökunnan säilyminen tehtävissään myös poikkeus- ja häiriötilanteissa on keskeistä varautumistehtävän hoitamiseksi. Tilanne, jossa esimerkiksi merkittävä määrä henkilöstöä siirrettäisiin julkisen terveydenhuollon tehtäviin, vaikeuttaisi merkittävästi avustustoimintaa poikkeusoloissa. Tämänkaltainen riski oli varsin lähellä toteutumista Covid-19 pandemian aikana.

Esityksen yhtenä keskeisenä tavoitteena kehittää terveydenhuollon henkilöstön osaamista toimia poikkeuksellisissa olosuhteissa. Näitä olosuhteita on vaikea täysimääräisesti toisintaa harjoituksissa.

Suomen Punainen Risti on yksi Suomessa toimivista järjestöistä, jotka toimivat haastavissa kenttäolosuhteissa ympäri maailmaa, myös konflikteissa. Järjestöjen kautta hoitohenkilökunta voi niin halutessaan hankkia kenttäkokemusta poikkeuksellisissa olosuhteissa toimimisesta. Kannustamme hyvinvointialueita paitsi hyödyntämään tätä jo olemassa olevaa osaamista harjoituksissa ja koulutuksissa, myös tukemaan kiinnostuneen henkilökuntansa mahdollisuuksia kouluttautua ja lähteä humanitaarisiin tehtäviin maailmalla. Lyhytkestoiset komennukset kriisi- ja konfliktialueilla palvelevat myös hyvinvointialueiden intressejä lisäämällä henkilöstön osaamistasoa ja kykyä toimia erittäin haastavissa olosuhteissa. Osana alueen varautumista on hyvä pohtia, voisiko rahoitusta osin käyttää myös tämän kaltaisten komennusten vaatimien sijaisjärjestelyiden kustannusten kattamiseen.